మహాబోధి ఛాయలో

"చెట్టువు చెట్టు లాగానే నిలబడతానంటావా? లాభం లేదమ్మా, దుష్టులు నిన్ను నరికివేస్తారు. నిన్ను నరికిన గొడ్డలి కర్రగా మారిపో తల్లీ.దుష్టులు నీ జోలికి రారు"

- ఒక సింధీ కవి

❖ ❖ ❖

"నారాయణ. ... నారాయణ" అని బంధువులు మూకుమ్మడిగా వుచ్చరించారు.

"నారాయణ... నారాయణ" అని అందుకొన్నారు మా జ్ఞాతులూ, దాయాదులూ.

కొన్ని క్షణాలనుంచీ నిశ్శబ్దంగా వున్న వాతావరణం ఒక్కసారిగా శోకావృతమై పోయింది పాడె నాలుగు కొమ్ములూ పట్టి మామయ్య, చిన్నాన్న యింకెవరో - భుజాలమీది కెత్తుకున్నారు.

ఆ నామ సంకీర్తన సంకేతం అదే కాబోలు. నా కెట్లా తెలుస్తుంది. నా వయసెంతో గూడా వూహించలేని వాణ్ణి!

అది నాన్నగారి అంతిమయాత్ర- అని మాత్రం గ్రహించాను. పెదనాన్న ముందు నడుస్తూ వెనుతిరిగి చూడకుండా దారి తీస్తున్నట్లుంది. చేతిలో అగ్ని కుంభపు ఉగ్గం.

అప్పటిదాకా నన్ను బలవంతంగా పట్టి ఆపుతున్న వరాలక్కయ్యనూ, హనుమాయమ్మ అత్తనూ - విదిలించి కొట్టి - వాళ్ళ పట్టునుండి తప్పించుకొని నేనూ శవయాత్రలో జొరబడిపోయాను.

వెనకనుంచి అరుపులు, ఏడుపులు, మాటలూ వినబడుతూనే వున్నయ్.

"పాపం పసివెధవ"

"నిన్న పొద్దుట గూడా తండ్రి ఒడిలో ఆడుకున్నవాడు గదు తల్లీ!"

"ఏమిటో కర్మ. వాడికి వడుగు చేసివున్నా బాగుణ్ణు!"

అన్ని గొంతుల మధ్యా అత్తయ్య ఆందోళన.

"చూస్తూ నుంచుంటావేం శేషయ్యా....

బాబును పట్టుకో.... అయ్యో.... జడుసుకొంటాడ(రా"

అక్కయ్య తత్తరపాటు!

"ఆ శేషయ్య వల్లేమవుతుందమ్మా. వఠి అయోమయం మనిషి"

దారిమధ్యలో శేషయ్య నన్ను గట్టిగా పట్టి ఆపివేశాడు. శేషయ్య మా పొలం కౌలుదారు. రోజూ నాకుమట్టి బొంగరాలు చేసి యిస్తూండేవాడు.

"శ్మశానానికి మనం పోగూడదు చిన్నయ్యా"

"ఏం?"

"దయ్యాలుంటై - భూతాలు సంచారం చేస్తుంటై"

శేషయ్య ఆ మాటలన్నాడో లేదో, ఎవరో "అబద్ధం, అబద్ధం" అని మృదువుగా నా చెవిలో వూదినట్లయింది. చుట్టూ చూశాను. ఎవరూ కనిపించలేదు. ఆకసంకేసి చూశాను.

అప్పుడు కనిపించింది ఆ చెట్టు. చాలా పెద్దది. మా వూళ్ళో అంత మహావృక్షం వుందా? అని ఆశ్చర్యపోతున్నానేమో, చెట్టు గలగలమన్నది. పైనుంచి నన్ను ఓదారిస్తూ ఎండుటాకులు నా తలమీద వర్షిస్తున్నది.

ఆ చెట్టుతో అదే నా ప్రథమ పరిచయం.

❖ ❖ ❖

గతం - మంచువంటిది అంటారు కవులు. స్మృతి గర్భంలోకి వెళ్ళి పోతుందంటారు. కాని నా విషయంలో కాదు. ఆనాటి దృశ్యం యిన్నేళ్ళ తర్వాత గూడా, తలచినప్పుడల్లా మాటల్లో బంధించలేని విపుల మనోచిత్రణ లాగా ఎదుట నిలుస్తుంది.

కొల్లి శేషయ్య నాకు మట్టి బొంగరాలు యిచ్చి దుఃఖాన్ని వుపశమించే మాయలన్నీ చేస్తున్నాడు. నేనైతే చెట్టువంకే దృష్టి నిలిపాను. ఒకపార్శ్వంలో వూడలు కూడా దిగినాయి. చిటారు కొమ్మలదాకా ఎన్నో పక్షుల గూళ్ళు. కలకలమంటూనే రెట్టలు వేస్తున్నవి.

అవి నేరుగా ఆనుకొనే వున్న చెరువులో పడ్తున్నవి. ఆ చెరువెంత విశాలమైనది? రెట్టలకోసం చెరువులో చిన్న చాపలు ఈదుకుంటూ వచ్చి ఎంత ఆప్యాయంగా వాటిని భక్షిస్తున్నవో, పైన పక్షులు, కింద చేపలు. చెరువు ఆవలికట్ట నానుకొనే తాటితోపు.

ఆ తోపు నుండే అస్తమిస్తూన్న ఎర్రటి సూర్యబింబం గూడా కనిపించింది. ఆకాశం మీద మేఘాలు చకచకా కదిలిపోతున్నవి.

చెట్టు నానుకొని యీ సుందర లీలను పరికిస్తున్న వాణ్ణి ఎప్పుడు నిద్రపోయానో తెలియదు. కళ్ళు నలుముకొని చుట్టూ వీక్షించేసరికి శేషయ్య లేడు.

చెరువుగట్టు మీది బావి దగ్గర, నాన్నను ఖననం చేసివచ్చిన మా బంధువర్గమంతా ఆశుచి స్నానాలు చేస్తున్నారు.

రావుల సుబ్బమ్మగారి మఠంలో విడిసిన బైరాగులు చెట్టుకింద చితుకులతోనే మంటలు చేసి అన్నం వండుకుంటున్నారు. సూదుల గుంట కోటయ్యగారు ధర్మ సత్రం నుండి గంట వినిపిస్తున్నది.

సత్రంలో వూరి ఆసాముల గురువు లెవరో దిగినట్లున్నారు. మావాళ్ళు నన్ను వెతుక్కుంటూ వచ్చారు.

"శేషయ్య.... శేషయ్య ఏడీ....?"

"ఆ బైరాగి వాళ్ళతో గంజాయి దమ్ము కొడ్తుండాలి"

"పిల్లవాణ్ణి వదిలి ఒంటర్ని చేసి పోతాడా, పిచ్చి ముండాకొడుకు"

నేను చెట్టుతో సంభాషణ జరుపుతూ, ఆ మగతనిద్రలో గూడా దాన్ని పొడిగిస్తూ ఒంటరిగా లేననీ భయపడలేదని వాళ్ళకు విశదీకరించటం అప్పటికి నా చేత కాలేదనుకొంటాను.

❖ ❖ ❖

కొన్నాళ్ళ తర్వాత నా చిన్నతనంలోనే కొల్లి శేషయ్య, నా బొంగరాల నేస్తం, నిజంగానే బైరాగుల్లో కలిసి వెళ్ళిపోయాడు. అతని భార్య రత్తమ్మ, ముసలి తల్లి నాగమ్మ, అమ్మ వద్దకు వచ్చి భోరున రోదించటం గూడా నాకు బాగా గుర్తు.

ఎన్నిసార్లు ఆ దుఃఖాన్నీ, శోకాన్నీ విన్నానో! రత్తమ్మ నన్ను కావలించుకొని తన హృదయంలోని గాయాన్ని వేయిపుటల వ్యాఖ్యానం లేకుండానే, ఎన్నిసార్లు చూపిందో - చెప్పలేను.

నేనైతే - మా దక్షిణ వీధినుండి సందుల్లో గొందుల్లో నడిచి ఎక్కడో వూరి వుత్తర సరిహద్దుల్లో వున్న ఆ చెట్టు కిందికే వచ్చి మౌనంగా కూర్చొనేవాణ్ణి.

'శేషయ్య వున్నాడు. తనను తను వెతుక్కుంటున్నాడు. తన నీడ నుండి విడిపోదామని కొండల్లో గుహల్లో తిరుగుతున్నాడు"

ఈ మాటలు ఆ వృక్షరాజం అన్నదంటే మీరు నమ్ముతారా? నమ్మరు.

బడినుంచి వచ్చి ఆటలు ఆడుకొంటున్న వాణ్ణి. శేషయ్య నన్ను ఆ చెట్టు చుట్టూ

ఆటలతోనే ప్రదక్షిణలు చేయించటం, మఠంలో పెద్ద అరుగుమీద గోసాయివాళ్ళ మధ్య కూచోబెట్టి వాళ్ళ తత్వాలు వినిపించ జేయటం, సత్రం మెట్లమీద నిలబెట్టి స్మశానం నుండి పైకిలేస్తున్న పొగల్ని చూపటం, తాటి తోపుగుండా చెరువు దూరపు గట్టుమీది నాగుజెముడు పొదల్లో, కాలిబాటల్లో తిప్పటం - ఇంట్లో యీ విషయాలు ఎవరితోనూ ముచ్చటించేవాణ్ణి గాదు.

ఆ చెట్టుతో స్నేహం కలిపిన శేషయ్య, భూమిమీది సజీవ వస్తువులన్నింటితోనూ స్నేహం కుదర్చిన ఆ చెట్టూ - ఒకటి గాదా? అనిపించేది.

రత్తమ్మ ఆ చెట్టుకింద క్షణకాలం నిలబడితే తన గాయం మానిపోతుంది గదా. రత్తమ్మకు ఈ విషయం ఎట్లా చెబటం? ఒక గొప్ప పరమార్థాన్ని వ్యావహారికంగా అనువదించటం నాకు సాధ్యమా? చిన్నవాణ్ణి.

కాని ఇరవై సంవత్సరాలు కాలరథం పయనించిన తర్వాత, యిది సాధ్యమైంది. ఎక్కడో వుద్యోగంలో వున్నవాడికి, అమ్మచేత - శేషయ్య భార్య రత్తమ్మ వుత్తరం రాయించింది.

ఎవరో సాధువు వుత్తరాది నుంచి వచ్చి చెట్టుకింద విడిదిచేశాడు. తనే శేషయ్యనని వెల్లడించుకొన్నాడు. వయసు తప్పితే అదే ఆకారం, అదే కుడిచెవి కింద పుట్టుమచ్చ, అవే లోతుకుపోయిన కళ్ళు, తెలుగూ హిందీ కలిసిన మాటలు.

గ్రామస్తులు అతన్ని సన్యాసాశ్రమం విసర్జించి భార్యను ఏలుకోమని నచ్చ చెబుతున్నారు. రత్తమ్మ అతడికి చాలా పరీక్షలు పెట్టింది. మరి ఆమె అత్త నాగమ్మ, కొడుకు దిగులుతోనే గతించిందాయెను. కొందరు గ్రామస్థుల్ని గుర్తు పడ్తున్నాడు. కొందర్ని గుర్తుపట్టటమూ లేదు.

వాళ్ళింట్లో రత్తమ్మ ఏ మూల ముంతలోపోసి డబ్బులు దాచిపెట్టేదో గూడా చెప్పగలుగుతున్నాడు. రత్తమ్మను ఆవేదనతో చూస్తున్నాడు. కాని ఆమెకు నమ్మకం కుదరలేదు. నన్ను రమ్మని వుత్తరం వ్రాయించటం - చివరి పరీక్షకే.

నేను వూళ్ళో దిగిన మర్నాడే రత్తమ్మ సాధువు చెంతకు తీసుకొని పోయింది. అదే చెట్టుకిందే కూర్చొని పద్మాసనంలో వున్నాడు - సన్యాసి.

నేను చెట్టు నీడలోకి ప్రవేశించానో లేదో పైనుంచి ఎండుకొమ్మొకటి నా శిరస్సు మీద పడింది. చిన్న కొమ్మ. పైకి చూశాను. కావు, కావుమంటూ కాకులు ఎగిరిపోతున్నవి.

సాధువుకు అమ్మ యివ్వగా తెచ్చిన నారింజపండు సమర్పించి ఎదుటనే నుంచొన్నాను. కళ్లల్లోకి సూటిగా చూచాను. నిస్పందన.

కథా నిలయం
4678
శ్రీకాకుళం

"శేషయ్యా... నేనెవర్ని?"

చిరునవ్వు. నేను రత్తమ్మ వంక, ఆమె నా వంక చూపులు.

చెరువుగట్టు మీది తడి రేగటి మట్టి ముద్దతెచ్చి అతని చేతి కందించాను.

"శేషయ్యా, నాకు బొంగరం చేసిపెట్టవా?"

అర్థం కాలేదా? నా వంక అయోమయంగా దృక్కులు సారించాడు.

హిందీలో చెప్పాను: "లట్టూ... లట్టూ! లట్టూ బనావ్ శేషయ్యా" బొంగరాన్ని హిందీలో 'లట్టూ' అంటారు.

అచేతనంగానే వుండిపోయాడు. మట్టిముద్ద చేతిలో అట్లాగే ఉంది.

"దొంగ... చోర్?"

ఆకులు గలగల రాలుతున్నవి. చోర్, చోర్....!

కమండలాన్ని వదిలి సాధువు పరుగు లంకించుకున్నాడు. అప్పటిదాకా యీ వింత చూస్తున్న వూరి యువకులు దుడ్డుకర్రలు ధరించి వాడిని తరమటం మాత్రమే నేను చూశాను.

రత్తమ్మ ఏడ్చి, గుండెలు బాదుకొని చెరువులోదూకి కనబడని శూన్యంలో కలిసిపోతుందేమోనని భయంతో అడ్డంగా నిలబడిపోయాను.

కాని ఆమె నిశ్శబ్దంగా చెట్టువేళ్ళ మీద చాలాసేపు కూచొన్నది. కళ్ళనీళ్ళు గూడా పెట్టుకోలేదు అప్పుడు నాకు హఠాత్తుగా జ్ఞాపకం వచ్చింది - యీ దొంగ గోసాయి ఆకారం.

నా చిన్నతనంలోనే శేషయ్య గ్రామంలో వున్నప్పుడు, వీడు మఠంలో కొన్నాళ్ళు మకాం వేశాడు. శేషయ్యతో స్నేహం చేశాడు. ఇద్దరూ గంజాయి పట్లు పట్టుండేవాళ్ళు. వాడు రత్తమ్మను వీక్షించినది ఆవేదనతోనని పొరబాటుగా అనుకొన్నాను. ఆవేదన కాదు - తీరని తమితో తిలకించాడు.

చెట్టూ చుట్టూ అప్రయత్న ప్రదక్షిణ చేస్తున్నప్పుడు, యీ నడిచిపోయిన స్మృతిమేఘం యిన్నేళ్ళ తర్వాత తిరిగివచ్చింది. శేషయ్య యింకా తనను తాను వెతుక్కునే అన్వేషణలో వున్నాడా? లేక యీ దొంగ గోసంగి అతన్ని అయిపు లేకుండా చేశాడా?

రత్తమ్మకు తగిలిన యీ గాయాన్ని ఎవరు మాపుతారు- అనుకొంటూండగానే రత్తమ్మ మాటలు వినవచ్చినవి.

"చిన్నయ్యా, నేను చస్తే తలకొరివి పెడతావా?"

నాది ఆమె కులంగాదు, గోత్రంకాదు, ఆశ్చర్యపడి ఆమె వంక నిదానించి చూశాను.

చెట్టు ఆమె హృదయకుహరంలో ఏ వాణిని పలికించిందో, ఆమె ఆత్మ రూపం చూస్తూ-

"ఊ",అన్నాను.

అని - "నేనెక్కడో వుంటాను. నా కెట్లా తెలుస్తుంది" సందేహం వెలిబుచ్చాను.

లేచి నుంచుంటూ అన్నది - "ఎట్లాగో తెలుస్తుందిలే చిన్నయ్యా"

❖ ❖ ❖

రెండేళ్ళ తర్వాత నాకు నిజంగావే పిలుపు వచ్చింది. ఆ రోజురాత్రి ఎక్కడో పరరాష్ట్రంలో ఒక మిత్రుడి యింట్లో జిడ్డుక్రిష్ణమూర్తిగారి రికార్డు వింటూ కూచొని వున్నాను. నదీ తీరంలో ఒకచెట్టు చరిత్ర - ఆ యల్.పి.

మా డ్యూటీ ఆఫీసరు- ఆఫీసులో టెలిగ్రాం అందుకొని ఎక్కడెక్కడికో ఫోన్లు కొట్టి నా వునికిని కనుక్కొన్నాడు. తీగెల మీదే తంతిసారాంశాన్ని చదివి వినిపించాడు. ఆ అర్ధరాత్రే నా ప్రయాణం.

❖ ❖ ❖

రత్తమ్మ అంత త్వరగా దేహ విసర్జన చేస్తుందని నాకనిపించలేదు. మాటల్లో స్పష్టత, చూపుల్లో నిశితత్వం చూసి ఎట్లా అనుకోను? దేహమే కొంచెం శుష్కించివున్నది.

దృశ్యమంతా అసత్యం, దృశ్యానికి ఆవల వున్నదే సత్యం అని కొద్ది క్షణాల్లోనే రత్తమ్మ మాటలు స్పష్టంచేశాయి.

"వచ్చావా చిన్నయ్యా, వస్తావని తెలుసు"

ఏమిటో ఓదార్చబోయాను. తను వినిపించుకోలేదు.

"నాకు స్త్రీ ధనం ఆస్తి వున్నది - పొలం. నువ్వు చదువుకున్న బడి కమిటీ వాళ్ళకు రాసేశాను. నీకేమీ లేదు."

"నా కెందుకు రత్తమ్మా, పెద్ద వుద్యోగం చేస్తున్నా"

"నా ఆస్థికల కోసం పెద్ద ఖర్చులకు పోమాక"

"డబ్బు సంగతి తేవద్దు. నీ కోరికేమిటో చెప్పు రత్తమ్మా, నా వుద్యోగం కాశీ దగ్గర. గంగానదిలో కలపనా?"

"వద్దు చిన్నయ్యా! ఆ చెట్టంటే నాకు చాలా యిష్టం. శేషయ్య ఎక్కడైనా కనిపిస్తే నీ దగ్గిరే వుంచుకో"

"మంచిది. నాతోనే వుంటాడు"

రత్తమ్మ బావలూ, మరుదులూ గొణుగుతున్నా, నేను లక్ష్య పెట్టలేదు. ఆ సాయంత్రమే ఆమె ఖననం. ఆస్తి సంచయనం రోజున చెట్టు వేళ్ళ మధ్యపాదులు తీసి ఆ ఎరువు వేశాను. మా బంధువులు ముభావంగా వున్నా ఎవరూ ఆక్షేపించలేదు.

చెట్టుమీది పక్షులూ చెరువులో చేపలూ ఈ దృశ్యాన్ని చూసి వుండాలి. గూళ్ళకు తిరిగివచ్చిన పిట్టలు గుండెల్లో దిగులు రేపే విచిత్ర శబ్దాలేవీ చేయలేదు. వెన్నెల వచ్చిందాకా వుండి, ఆ రాత్రే నేను తిరిగి ప్రయాణం కట్టాను.

కాని మధ్యలో కథను చాలా భాగం, చెట్టుతో పెరిగిన నా అనుబంధం చెప్పటం మరిచిపోయాను.

❖ ❖ ❖

నాన్న గతించిన నాలుగైదు ఏళ్లలోనే - మేము దారిలేని ఎడారిలో సంచరించవలసి వచ్చింది. ఉమ్మడి కుటుంబం విడిపోయింది. నాన్న చేసిన అప్పులన్నీ మా మీదనే పడ్డాయి. పొలం అమ్మి అమ్మ అప్పులన్నీ తీర్చేసింది.

ఆత్మ బంధువులు గూడా మా వునికిని పట్టించుకోవడం మానివేశారు. అమ్మ కోమట్ల యింట్లో చిల్లర మల్లర పనులు చేస్తూ వుండేది. అప్పుడే అడుగు పెట్టిన నా హైస్కూలు ప్రాంగణం, అప్పుడే మెలుకువలో ప్రప్రథమ స్పందనం లాగా చిగురించిన నా సహాధ్యాయుల స్నేహ మాధుర్యం - నాకు దూరమైపోయాయ్.

మా గ్రామానికి పొరుగూరు వెల్లలూరుకూ - సరిగ్గా పొలిమేరలో నెలకొన్న కొత్త బియ్యం మిల్లులో కూలీగా చేరాను.

కూలి అంటే దినభత్యం, నెలజీతం లాంటిది గాదు. మరలో ఒక పక్కగా విడిపోయి పడే తవుడును పోగుచేసి బస్తాలకెత్తటం. ఆ శ్రమకి ప్రతిఫలంగా వడ్లు మరవేయించుకున్న ఆసాములు -రెండు మూడు దోసిళ్ళ బియ్యం నా బుట్టలో వేసేవారు.

కాని ఈ శ్రామిక జీవనమే - ఆ చెట్టుతో నాకు నిత్య సమ్మేళనానికి ప్రాతిపదిక అయింది. మిల్లునుంచి యింటికి పోతూ, దారిలో ధూళినంతా చెట్టు వద్ద చెరువులో శుభ్రపరుచుకొనేవాణ్ణి. చెట్టుకింద నిర్వేదుడిగా బైఠాయించే వాణ్ణి.

పోతూ పోతూ ఎండు చితుకులు ఏరుకొని చిన్నమూట కట్టుకొనేవాడిని. అమ్మ పొలాల్లో ఏరి తెచ్చిన ఎండు వరి మోళ్ళతో యీ సమిధెలు మిశ్రమమై యింట్లో పొయ్యి రాజుకొనేది.

ఈ ఎండు సమిధలా నాకూ చెట్టుకూ బాంధవ్యం? శేషయ్య స్నేహంలో కలిసిన

నెయ్యం కాదా? - అన్న ఆలోచనలు గూడా వుద్భవించేవి.

ఎందరో పధికుల్ని మోసుకుపోయే ఎన్నో బళ్ళు - చెరువు తీరాన చెట్టు నీడలో నిలిచేవి. వాళ్ళంతా - ఏదో తృష్ణతో , వాంఛలతో సుఖదుఃఖాల ప్రవాహాల్లో పయనిస్తూ, నీడకోసం విడిదిచేసి తరలిపోయే ప్రయాణీకులైతే - నేనెవరిని?

అప్పటివరకూ తన నుండి ఏమీ కోరక, కాంక్షించక, ఏ అజ్ఞాత చిరంతన స్నేహం కోసమో, దాని నీడలో ఏ అభిమానంతో కూర్చొనేవాడినో, యీ చితుకుల వేటలో ఆ సహజ మాధుర్యం నశిస్తున్నదా? ఆనాటి నుంచే సమిధలు సేకరించటం మానివేసాను.

ఈ ఒక్క సంవత్సరంలోనే నా వయసెంత పెరిగిందోగాని, ఆలోచనలు మాత్రం అలలు, అలలుగా అలముకొనటం మాత్రం గ్రహించాను.

ఇంకొక విశేషం - ఆ చెట్టుకిందనే వుపవశించటం నేర్చుకొన్నాను.

తిండిలేని రోజున క్షుద్బాధగాని, పిపాసగాని సోకకుండా - హోరున వీస్తున్న గాలిలో, వర్షకాభ్రమాల భయానకారవంలో, చెట్టులో ఒదిగి కూర్చొని స్పష్టాస్పష్టంగా వినవచ్చే బైరాగుల భజనావళిని వింటూనే - యింటికి పోయిన రోజున అమ్మ భయాందోళనతో అడిగిన ప్రశ్న: "నాయనా, ఆ చెట్టు వద్ద ఎప్పుడూ కూచుంటావని గురునాధం చెబుతున్నాడు. నిజమేనా?"

అమ్మకు ఏ అసత్యం చెప్పటం? అక్కడ ఏ అస్పష్ట అనుభవైక వేద్యాలయిన అద్భుత దృశ్యాలను వివరించటం? వైద్యశాలకు బండిలో పోతున్న యువతి - చివరి ప్రసవ వేదనతో, అక్కడే తన ప్రధమ శిశువును గాలివానలోనే వీక్షించిందని చెప్పనా? చాకలి యువతి వెంకటి అక్కడే ఆత్మహత్య చేసుకొన్ననాడు ఆ చెట్టు మీద కోపగించుకొన్నానని చెప్పనా?

నాకే గోచరం కాని ఏ పదార్ధంతో నువ్వూ మమేకమని ఏ సనాతన వివేకాన్ని బోధిస్తున్నదో నాకే అగ్రాహ్యం కదా. ఏమని చెప్పేది? ఏమని? ఏమీ చెప్పలేదు.

కాని నాకైతే మరునాడూ, ఏ రహస్య కళాస్వరూపాన్ని అమ్మకు చెప్పజాలక పోయానో, ఏ అనుభూతి స్వభావాన్ని అప్పటికీ యిప్పటికీ మాటల్లో చూపుల్లో వివరించలేక అశక్తుణ్ణిగా నిలబడిపోయానో - 'అది' అనుభవమయింది.

చీకటిపడ్తున్న అసురసంధ్యవేళలో ఒక రెండెడ్ల బండి చెట్టు కింద దిగింది. పాంథులు సత్రం వేపు వెడ్తున్నారు. ఎవరో మనిషి వునికిని గుర్తించి -

"బాబూ, యీ వూళ్ళో పాలెక్కడ దొరుకుతాయి?" అని ప్రశ్నించగానే నేను ముందుకు వచ్చాను.

"పాల చెంబు - వుందా?"

"ఆఁ ఇవిగో డబ్బులు, నీకు పుణ్యం"

"అక్కర్లేదండీ"

పావుగంటలో రత్తమ్మ పిండి యిచ్చిన పాలను తెచ్చి యిచ్చాను.

"ప్రతి మనిషి తనకున్నది యిస్తాడు. ప్రతిఫలంగా తీసుకొంటాడు. నువ్వు ఏమీ వద్దంటున్నావు. ఎవరు బాబూ నీవు?"

ఆయన గుచ్చి గుచ్చి నన్ను ప్రశ్నించాడు.

చివరికి నా చరిత్ర చెప్పాను.

❖ ❖ ❖

ఆ మరుసటి దినమే నా కూలి జీవితాధ్యాయం ముగిసింది. తిరిగి విద్యార్థి దశ తొలకరించింది.

అమ్మ కన్నీటి ఆమోదంతోనే ఆయన నన్ను తమ వూరుకు తీసుకుపోయాడు. అక్కడ ఒక సంవత్సరంలోనే అప్పటి బెనారస్ మెట్రిక్యులేషన్ పరీక్ష పాసయినాను. తర్వాత వుపకార వేతనంతో కాలేజీలో గూడా ప్రవేశించాను. ఎఫ్.ఏ అయిపోయింది. పట్ట పరీక్ష గూడా సగంలో పడ్డది.

అమ్మ ఆరోగ్యం క్షీణిస్తున్నదని రెండు కబుర్లు అందినవి. అంతటితో నా విద్యార్థి జీవితం మళ్ళీ యింకో మలుపు తిరిగింది. చెట్టు కింద సునాయాసంగా వుపవశించే విద్య నాకేనాడు పట్టుబడ్డదో, నాటి నుంచే ఏ లక్ష్యాన్నయినా, సంకల్పబలంతోనే సాధించగలనన్న ఆత్మస్థయిర్యం అలవడిందనుకొంటాను.

ఎవరెంత చెప్పినా వినదలుచుకోలేదు. ఇప్పుడొక్కటే లక్ష్యం. అమ్మను సేవించి రక్షించుకోవాలి. ఇంకొకటి ఒక్క కరుణా దృష్టితోనే నాకు విద్యాదానం చేసిన ఆయన రుణం తీర్చివేయాలి. దేనికయినా ధనలక్ష్మి కరుణ వుండాలి. అంటే వుద్యోగం. ఆ నిస్సంకోచ ఆత్మ విశ్వాసంతోనే యీ కొత్త లోకంలో పాదాలు మోపాను.

తన బాధలు, తన ఆవేదన ఒంటరిగా భరించిన అమ్మ పాదాలు స్పృశించాను.

యిన్నేళ్ళూ అడుగుంటిపోయినవనుకొన్న తన లోపలి ఆశలూ - ఒక్కసారిగా ఆ స్పర్శతోనే చిగురించినట్లయి ఆమె కొద్దిరోజుల్లోనే కోలుకున్నది.

ఆ సాయంత్రం కొంచెం సేపు చెట్టుకింద కూచ్చున్నాను. విచిత్రంగా, అది ఆకురాలే

రుతువు కాకపోయినా, నా శిరస్సుమీద పండుటాకులు వర్షించినట్లయి పైకి చూశాను. వెంటనే నా రెండవ సంకల్పం స్మృతికి వచ్చింది.

అవును, నీ విద్యాదాత అప్పు ఎప్పుడు తీరుస్తావ్? "అప్పు తీరుస్తావు, సరే. ఆయన కరుణను గూడా రుణం కింద భావిస్తున్నావా?" ఎవరీ ప్రశ్నలు విసురుతున్నది - అని తలపోస్తూనే లేచాను.

నేను గృహప్రాంగణంలోకి అడుగు పెట్టే సరికి రత్తమ్మ అమ్మతో కబుర్లు చెబుతూ కనిపించింది.

"నీ కోసమే కూచున్నానయ్యా మన వూళ్ళో పాదిరికి పాలు పోస్తుంటాగదా. వాళ్ళ యిస్కోల్లో పంతులు పని వుందంట. నిన్ను కాయితాలు పెట్టమన్నాడు" అన్నది.

అప్పుడప్పుడే మా చుట్టుపక్కల గ్రామాల హరిజన వాడలన్నీ క్రిష్టియన్ వాడలుగా రూపుదాల్చుకుంటున్నవి. అన్ని వూళ్ళలోనూ చిన్న చిన్న చర్చీలు నిర్మిస్తున్నారు.

మా వూళ్ళో చిన్న స్కూలు గూడా చర్చీ ఎదటనే స్థాపించారు. ఆ పాఠశాలలోనే నేనిప్పుడు అన్‌ట్రెయిన్డ్ టీచర్‌గా కుదురుకొన్నాను. అక్కడే నా తోటి వుపాధ్యాయుని గ్రేస్‌తో ప్రథమ పరిచయం.

❖ ❖ ❖

గ్రేస్ జక్రియా నాకన్నా వయసులో కొంచెం పెద్దదే అయివుండాలి. కాని చాలా చిన్నదిగా కనపడేది. మనుషులకి అంత పెద్ద విప్పారిత నేత్రాలు అంత ఆరోగ్యం అంత సొగసు వుంటావా? - అనిపించేది. నా మాదిరిగా తనూ అన్‌ట్రెయిన్డ్ టీచరే.

అప్పట్లో స్త్రీ లెవరూ వేసుకోని గొడుగుపట్టి మత్తగజంలా నడిచి పోతూంటే వూరంతా విరగబడి చూచేవారు. ఈ బాధ పడలేక జక్రియా డొంక దారిన నడుచుకొంటూ పొరుగూరి నుంచి వచ్చేది. మళ్ళీ ఆ దారినే వెడలిపోయేది. ఆమెకు తోడుగా నేను వూరి పొలిమేరదాకా వెంట వెళ్తుండేవాణ్ణి.

మధ్యలో చెట్టు కింద కొంత తడవు కూర్చొనేవాళ్ళం. అప్పుడనిపించేది. యీ సృష్టిలో ప్రకృతిలో చెట్టులాంటి అందమైన ఒక వ్యక్తితో నాకు స్నేహం కలిసిందని, ఆమె భావాలు నేనెప్పుడూ పరీక్షించి చూడలేదు. ప్రతి కదలికలోనూ, ప్రతి పదోచ్చారణలోనూ ఏదో ప్రశాంతత. గంభీరత అదృశ్యమై ఉన్నదని భావించేవాణ్ణి.

కాని, ఆమె ఆ చెట్టు కింద నాతో సహపంక్తిన కూచుంటున్నది. నాతో పాటు ఆ

గానం ఆ మనోహర శాంతి అనుభవించటానికేనా? స్పర్శ సుఖాన్ని గాలినుండి, ఆకుల గలగలనుండీ, చెర్లో ముడుచుకుపోతూన్న తామరపూలు కాడలనుండీ, దూరపు నక్షత్ర కాంతినుండీ, మబ్బు చాటునుండీ విస్తరిస్తూన్న చందమామ నుండే కాక, నానుండే. ఆశిస్తున్నదని తెలుకోవటానికి నాకు ఎన్ని నెలల దీర్ఘ అనుభవం కావలసి వచ్చిందో.

ఒక సాయంత్రపు ఏకాంతంలో ఆమె గబుక్కున నన్ను గట్టిగా ముద్దుపెట్టుకున్నది. నా వడిని ఆక్రమించింది.

"మతంలో కలవ్వా? మనం పెళ్ళిచేసుకుందాం. ఇద్దరం ట్రైనింగుకు పోదాం. ఇక్కడే వుద్యోగాలు చేసుకుందాం" అని ఎంతో అనురక్తితో నన్ను వుక్కిరి బిక్కిరి చేసేసింది.

నా నుండి ఏ స్పందన లేక నివ్వెరపడిపోయి "ఏమిటాలోచిస్తున్నావ్?" అని కళ్ళలో కళ్ళుంచి చూసింది.

మళ్ళీ అడిగింది - ఒక్క క్షణం నిదానించి.

నేను కదలలేక మెదలలేక చెట్టుకేసి చూశాను.

"గ్రేసీ, యీ చెట్టుది ఏ మతం - అని ఆలోచిస్తున్నాను"

"యు ఆర్ ఏ ఫూల్"

"అవును గ్రేసీ, నాకు పెళ్ళిమీద వాంఛలేదు"

ఈ సంఘటన జరిగిన తర్వాత గూడా ఆమెకు తోడుగా వెళ్ళటం మానలేదు. ఆమె మాత్రం చెట్టుకింద నాతో పాటు విశ్రమించటం మానివేసింది. మళ్ళీ నన్నెప్పుడూ స్పృశించలేదు.

❖❖❖

అప్పుడే వచ్చింది రెండో ప్రపంచయుద్ధం. నా అప్పు తీరలేదు. నా ఆవేదన తీరలేదు. జపాను ప్రభుత్వం- ఫ్రెంచి, డచ్చి, బ్రిటిష్ సామ్రాజ్యాల వలస దేశాలన్నింటినీ కైవసం చేసుకొన్నది.

ఈ అదనులో నేను సైన్యంలో కమీషన్‌కు అప్లికేషన్ పెట్టాను. పిలుపూ, సెలెక్షనూ! మా మేనమామ వచ్చి అమ్మను వూరడించి తీసుకుపోయాడు.

నేను బయలుదేరుతున్న సమయంలో జక్రియా వచ్చి ఎదుట నిల్చింది. చెట్టుకింద.

"నన్ను క్షమించానని చెప్పు. నీకు వీడ్కోలు చెబుతాను" అని నమ్రంగా నా చేతిని

తాకింది.

"క్షమించవలసింది నువ్వు. ఇది వీడ్కోలు కాదు. మళ్ళీ కలుస్తాం. అప్పటికి నువ్వు హెడ్‌మిస్ట్రెస్‌గానో, ప్రిన్సిపాల్‌గానో నా అప్లికేషన్ తీసుకుంటావ్" అన్నాను నేను వెళ్ళిపోతూనే.

ఎందుకన్నానో! నాలుగేళ్ళ తర్వాత నేను బర్మా యుద్ధం ముగిసాక సైన్యం నుండి విడుదల పొంది స్వదేశమార్గంలో వుండగా అలహాబాద్ స్టేషన్‌లో ఒంటరిగా దీనురాలై, తను ప్రేమించినవాడి మోసానికి గురియై కట్టుబట్టల్తో నిలిచి కన్పించింది. నేవీలో ఆఫీసరట.

ఇంటికి రానన్నది. వాణ్ణి పట్టి పగ తీర్చుకొంటానన్నది. ససేమిరా వినలేదు. బ్రతిమలాడినా లాభంలేకపోయింది. రెండు చీరెలు కొనిపెట్టు. చాలు - అన్నది.

బజారుకు వెళ్ళాం. బలవంతాన అరడజను చీరెలూ, సూట్‌కేసూ స్లిప్పర్సూ కొని యిచ్చాను. నా పర్సులో గల సగం నోట్లు ఆమెకు బలవంతంగా తీసుకునేట్లు ప్రాధేయపడ్డాను.

"గ్రేసీ, మనమిద్దరం మన వూళ్ళో చెట్టుకింద వేర్వేరు సంగీతాలు విన్నాం. నా పాటను నీకు వినిపించాలని ప్రయత్నించాను. సాధ్యపడలేదు"

ఏడవలేదు. చాలా గంభీరంగా నా చేతిని తాకింది.

ఊరు చేరాక ఆమె సంగతికి పాదిరీకి నివేదించాను. 'బాబూ, బైబిల్ కథ స్మృతికి తెచ్చావ్. ఆమెను క్రీస్తు ప్రభువే రక్షిస్తాడు. నీవు దిగులుపడకు" అన్నాడు. ఆమెను మళ్ళీ నేనెప్పుడూ చూడలేదు.

❖ ❖ ❖

యుద్ధ సర్వీసు వల్ల వుద్యోగం మంచిదే దొరికింది నాకు. ప్రమోషన్లు గూడా త్వరత్వరగా లభించాయి. అమ్మ కోరినట్లుగా వివాహం చేసుకొన్నాను. నా పిల్లలూ చదువుకొని రెక్కలు తెచ్చుకొన్నారు.

ఇప్పుడు నా అవసరం తీరిపోయింది. రత్తమ్మ రుణం, నా విద్యాదాత రుణం ఎప్పుడో తీరిపోయినవి. అమ్మ గూడా ప్రశాంతంగానే బ్రహ్మ పదార్థంలో కలిసిపోయింది.

కాని గురు రుణం తీరలేదు. గురువులు ఆరు రకాలని పెద్దలు వుద్ఘాటిస్తున్నారు - ప్రేరక, సూచక, వాచక, దర్శక, శిక్షక, బోధకులనీ.

ఈ షడ్గురువులూ ఒకే మూర్తిలో దర్శనమిచ్చిన, ఆ చెట్టును నా సర్వీసంతా వుత్తరాదినే గడపడంలో, మళ్ళీ చూడటం పడలేదు.

ఇప్పుడు - రిటైర్ అయి, వానప్రస్థాశ్రమంలో అడుగిడుతూ మొదట ఏ గురువును సంస్మరించను? ఆ గురుదర్శనానికే యీ నా పయనం.

నా భార్య వారించింది. నాకు పెళ్ళి 'అరణంగా' వచ్చిన మా పిన్నత్త గారు వ్యంగ్య వ్యాఖ్యానం చేసింది.

"ఆ యిల్లు ఎప్పుడో చవుడు పట్టిపోయింది. మిమ్మల్నెవరు గుర్తు పడ్తారు? ఎక్కడ తింటారు?" అన్నది నా సహధర్మచారిణి.

"ఇంటి కోసం కాదే పిల్లా. మీ ఆయన ఏదో చెట్టుకోసం వెడుతున్నాడే. ఆ వంశంలో వున్న ఆనవాయితేనే- ఎందుకు ఆపుతావు" అన్నది. పిన్నత్తగారు.

ఆమె విసురు మా తాతగారి మీద ధాత కరువు రోజుల్లో ఆయన చెట్ల మేస్త్రీగా వుండి ట్రంకురోడ్డులో చాలా వృక్షాలకు పాదులు తీయించి, నాటించాడట. నీరు లేకుండా బతికే చెట్లు.

❖ ❖ ❖

ఒక పగలూ, ఒక రాత్రి ప్రయాణం చేసి, ఒక లారీవాని ధర్మమా అని అర్ధరాత్రికి మాగ్రామం చేరాను. మా యిల్లు చవుడుపడ్డ లేదనుకొంటాను.

కాపరం వుంటున్న కాంతయ్య మాస్టర్‌గారు అప్పటికప్పుడు నాకు పక్క అమర్చారు. మనవడి కోసం వుంచిన పాలతో కాఫీ కప్పు అందించాడు. యాదమరిచి నిద్రించానేమో తెల్లారి చాలా ఆలస్యంగా మెళకువ వచ్చింది.

మొదటి స్పందనతోనో, చెరువుకేసి బయలుదేరాను. ఏదో కొత్త ప్రదేశంలో నడుస్తున్నట్లుగా భావన కలిగి తిరిగి చూశాను. అదే దారి అదే వీధి. అవే అరుగులు. అయితే ముఖాలు కొత్త. గోడలు పాత.

నేనక్కడకు చేరేసరికి చెట్టు కనిపించలేదు. చెట్టు, చెట్టు ఏమయింది? అక్కడ కనిపించిన మొదటి వ్యక్తిని ఆపి ఆ ప్రశ్న వేశాను.

"ఏ సెట్టు?"

"అదే. యిక్కడుండేది పెద్దచెట్టు. ఒక వైపున వూడలూ-"

"ఓ ఆసెట్టా? దాన్నెప్పుడో కొట్టేశారయ్యా - అయ్యగోరూ. మీకు తెలవదా. యీ సెరువంతా యీకర్ సెక్షనోళ్ళ యిండ్లకు పట్టాలిస్తిరి గదా"

అప్పుడు చూచాను. చెరువు సగం పూడిపోయి వున్నది. అక్కడక్కడా గుడిశెలూ లేచినై.

"ఇంకెక్కడా స్థలం దొరకలేదా?"

"దొరక్కేం. బోలెడంత. కట్టుకు పోయినంతుంది. మరి మా వూళ్ళో ప్యార్టీలు కదండీ" అన్నాడు.

తిరుగు ప్రయాణంలో ప్లాట్‌ఫారం మీద యీ పత్రిక కొన్నాను. దీంట్లో మొదటి కవితే సింధీ కవి గేయం. ప్రథమంలో వుదహరించాను. దయచేసి తిరిగి పఠించండి.

✽ స్వాతి మాసపత్రిక

"జీవన్ జఖన్ శుకాయే జాయ్
కరుణాధారాయ ఏషో"
(జీవనమెప్పుడు శుష్కత చెందునో కరుణాధారతోడ రమ్ము)
-టాగోర్